

Д. В. ВИДОЛОБ

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИДОБУТКУ, ПЕРЕРОБКИ,
ВИРОБНИЦТВА ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ
І ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ ТА ВИРОБІВ З НИХ І ТОРГІВЛІ НИМИ
ЯК ЗАСІБ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Анализируется внедренная в Украине система лицензирования хозяйственной деятельности в сфере добычи, переработки, производства драгоценных металлов и драгоценных камней, а также изделий из них и торговли ими, как средства государственного регулирования.

In this article an author provides the critical analysis of the licensing of economic activity system inculcated in Ukraine in the field of mining, refining, production of precious metals and gems, and also wares from them and to trade by them, as facility of government regulation.

Ліцензування певних видів господарської діяльності є засобом державного регулювання у сфері господарювання, спрямованим на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів, що визначено частиною 1 статті 14 Господарського Кодексу України¹. З функціональної точки зору ліцензування включає видачу, переоформлення та анулювання ліцензій, видачу дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видачу розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування, що передбачено частиною 8 статті 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»².

До 1991 р. Україна не провадила власної державної політики у сфері обігу дорогоцінних металів (далі – ДМ) та дорогоцінного каміння (далі – ДК). ДМ та ДК відносилися до валютних цінностей, які могли бути предметом угод лише в порядку і межах, встановлених законодавством Союзу РСР, відповідно до статті 129 Цивільного кодексу Української РСР³. Виняток становили ювелірні вироби,

© ВИДОЛОБ Дмитро Вікторович – керівник комісії з питань ліцензування, державної реєстрації та дозвільної системи Громадської колегії Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва

відходи та брухт ДМ і ДК, які не відносилися до валютних цінностей. Існувала державна монополія на здійснення операцій з ДМ та ДК. Єдиним спеціалізованим державним органом у сфері обігу ДМ та ДК були розміщені на території УРСР інспекції пробірного нагляду, які мали союзне підпорядкування. Основними споживачами ДМ та ДК були державні підприємства хімічної галузі, приладобудування та оборонної промисловості, а також 4 державні ювелірні заводи. У 1991 р. було вперше запроваджено порядок видачі суб'єктам господарювання різних форм власності спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення видобування ДМ і ДК, виготовлення та реалізацію виробів з їх використанням; збирання, переробку твердих і рідких відходів виробництва, що містять ДМ і ДК, та їх брухту⁴. Таким чином було створено передумови для розвитку приватного сектора наперед у сфері ювелірного виробництва та торгівлі ювелірними виробами, збирання та переробки відходів та брухту ДМ та ДК. Крім того, з 1991 р. були запроваджені договірні (вільні) ціни на ювелірні вироби з дорогоцінних металів, включаючи вироби зі вставками дорогоцінного каміння та штучних заміників каменів, годинники в золотих корпусах⁵.

Станом на 1991 р. принципи ціноутворення на ДМ та ДК, запроваджені в СРСР, відрізнялися від принципу визначення світових ринкових цін. Внаслідок цього ціни на ДМ та ДК в СРСР та деякий час в Україні були нижчими, ніж у всьому світі. З урахуванням цінового чинника, необхідності створення запасу ДМ та ДК України⁶, відсутність власного видобутку дорогоцінних металів, інфляційні процеси в країні, зростання ризиків відтоку зазначених ресурсів за кордон без участі держави та за обмежених можливостей для їх поповнення, необхідності виконання функцій держави із захисту прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпекою продукції, запровадження порядку видачі спеціальних дозволів (ліцензій) було доцільним та адекватним засобом державного регулювання видобутку, переробки, виробництва ДМ і ДК, виготовлення виробів з них і торгівлі ними.

Органом ліцензування було визначено Міністерство фінансів України, в структурі якого було створено Головне управління по дорогоцінних металах і дорогоцінному камінню, на яке було покладене вирішення всього комплексу питань, пов'язаних з обігом ДМ і ДК, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 10.04.1992 р. № 187 «Про організацію збирання та переробки відходів і лому дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння»⁷. Зазначений центральний орган виконавчої влади виконує функції органу ліцензування по теперішній час, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування»⁸.

Законом України від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»⁹ було встановлено право приватної власності юридичних та фізичних осіб на ДМ та ДК поряд із державною власністю. Відповідно до частини 5 статті 4 цього Закону України¹⁰ суб'єкти господарювання всіх форм власності та фізичні особи мають право набувати у власність дорогоцінні метали в зливках та виробках, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення та напівдорогоцінне каміння на ринках ДМ та ДК за договорами купівлі-продажу, дарування, іншими цивільно-правовими договорами, а також за правом спадкоємства. Таким чином, було скасовано головну підставу для обмеження обігу ДМ і ДК та закріплено ринковий механізм

господарських відносин у цій сфері. Водночас було запроваджено державну монополію на здійснення видобутку ДМ і ДК. Згідно частини 1 статті 4, частини 1 статті 12 та частини 2 статті 14 зазначеного Закону України видобуток, виробництво, збирання та первинна переробка відходів і брухту ДМ і ДК, виготовлення виробів з них та торгівля такими виробами підлягають ліцензуванню.

У період з 1991 по 2009 рр. відбулися кардинальні зміни у системі економічних відносин у сфері обігу ДМ і ДК. Закупівля ДМ і ДК відбувається за світовими цінами, з урахуванням витрат на транспортування та страхування, митних платежів та податків. Держава втратила монополію на здійснення операцій з ДМ та ДК. Створений відповідно до Закону¹¹ Державний фонд дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння з початку своєї діяльності не займав монопольного становища на ринку продаж ДМ і ДК, і при здійсненні продаж є суб'єктом конкурентного середовища. Основними суб'єктами ринку продаж ДМ та ДК стали банки, як постачальники банківських металів, переробні підприємства, які постачають на ринок афіновані (тобто доведені до вищих проб відповідно до світових стандартів) ДМ, гранувальні підприємства та постачальники оброблених ДК, а також населення, яке постачає брухт дорогоцінних металів як давальницької сировини, з метою виготовлення ювелірних виробів з неї, а з іншого боку – постачає брухт ДМ та ДК та вироби з них, які скуповуються або набуваються у власність відповідними фінансовими установами (ломбарди, суб'єкти, які скуповують ДМ та ДК), діяльність яких регулюється окремим законодавством. При цьому держава має пріоритетне право на закупівлю видобутих з надр, афінованих, а також скуплених у населення та не викуплених з-під застави ДМ і ДК. Станом на кінець 2008 р. основними споживачами ДМ і ДК були понад 1187 суб'єктів господарювання, які здійснюють виготовлення ювелірних та побутових виробів з них. За 2000-2008 рр. обсяги виробництва ювелірної продукції зросли майже в 14 разів – з 6,1 т до 84,5 т¹². Разом зі сферою оптової та роздрібною торгівлі виготовлювачі ювелірної продукції утворюють вітчизняний ринок ювелірних виробів, на якому здійснюють діяльність 5,5 тис. суб'єктів господарювання, серед яких переважну більшість становлять виготовлювачі ювелірних виробів та оператори оптової та роздрібною торгівлі ювелірними виробами. Понад 95% суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з ДМ та ДК, перебувають у приватній власності. ДМ, ДК та вироби з них вільно використовуються як предмет банківської застави, можуть бути об'єктом лізингових операцій або предметом факторингу. Крім того, шляхом скасування обмеження на вивезення за межі України ДМ і ДК як давальницької сировини з метою виготовлення з неї ювелірних виробів¹³ у 2009 р. відбулася певна лібералізація державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у сфері обігу ДМ і ДК.

У зв'язку з прийняттям у 2003 році нового Цивільного кодексу України (12) ДМ та ДК втратили статус валютних цінностей, обмежених в обігу на внутрішньому ринку. Втім ювелірні та побутові вироби з них, відходи та брухт ДМ та ДК і до того часу не входили до поняття валютних цінностей. Обмеження щодо обігу ДМ і ДК було запроваджено тільки щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності – операцій експорту та імпорту золота та інших дорогоцінних металів у вигляді злитків, пластин та монет, а також дорогоцінного каміння, які регулюються Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність»¹⁵.

Згідно із Законом України від 11.03.2000 р. № 1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»¹⁶ видобуток, виробництво ДМ і ДК, виготов-

лення виробів з них і торгівлі ними, збирання та обробка брухту ДМ і ДК були включені до вичерпного переліку видів, що підлягають ліцензуванню. Слід зазначити, що відповідно до статті 3 цього Закону¹⁷ були визначені основні принципи державної політики у сфері ліцензування, зокрема, захист прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави. Ліцензування не може використовуватися для обмеження конкуренції у провадженні господарської діяльності. Ліцензія визнається єдиним дозволяльним документом на провадження певного виду діяльності, який підлягає обмеженню відповідно до законодавства.

Проте, наприклад, діяльність з виготовлення ювелірних та побутових виробів з ДМ і ДК та торгівлі ними, первинної обробки відходів і брухту ДМ і ДК не несе загрози життю та здоров'ю громадян, навколишньому природному середовищу та безпеці держави.

Ювелірні та побутові вироби з ДМ і ДК не включені до переліку продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, що свідчить про їхню безпечність. Адже, згідно статті 13 Декрету Кабінету Міністрів України №46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію»¹⁸, метою запровадження сертифікації є запобігання реалізації продукції, небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян і навколишнього природного середовища.

Всі ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів мають відбиток державного пробірного клейма, що засвідчує цінність сплаву та його відповідність встановленій законом пробі. За торгівлю ювелірними виробами без державного пробірного клейма або з відбитком підробленого пробірного клейма суб'єкти господарювання несуть відповідальність у розмірі 100% від вартості таких виробів¹⁹. Це унеможливує потрапляння неякісної продукції на ринок. У 2008 р. органами державного пробірного контролю було знято з реалізації без відбитків державних пробірних клейм або з відбитками пробірних клейм, що викликають сумнів щодо їх справжності, 2551 шт. ювелірних виробів із дорогоцінних металів, що становить 0,01% загальної кількості виготовлених ювелірних виробів за цей період (22803,5 тис. шт.)²⁰. Це свідчить про низький показник порушень щодо якості ювелірної продукції, розміщеної на ринку.

Відповідно до вимог Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»²¹, у 2001 р. були затверджені нові ліцензійні умови провадження господарської діяльності у сфері обігу ДМ і ДК²², які містять вичерпний перелік вимог до суб'єктів господарювання – ліцензіатів.

Проте ліцензійні умови провадження діяльності з виготовлення ювелірних і побутових виробів з ДМ і ДК та торгівлі ними не містять спеціальних вимог до освіти та кваліфікації персоналу, обладнання та інструментарію, технічного устаткування, порушення яких може завдати шкоди життю та здоров'ю громадян, безпеці держави.

Вимоги зазначених ліцензійних умов²³ щодо розроблення та затвердження ліцензіатом схем руху ДМ та ДК на всіх стадіях виробництва, порядку їх зберігання, використання та обліку, забезпечення приміщень охоронною та протипожежною сигналізацією на сьогоднішній день регулюють операції з об'єктами приватної власності, щодо розпорядження якими держава не має визначених законом прав. Зазначені вимоги ліцензійних умов зумовлені з ризиком втрати ДМ та ДК, що належать до ризиків приватного власника, а не держави. Адже держава не втручається у здійснення власником права власності, згідно зі статтею 319 ЦК

Україні²⁴. Таке втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання є надмірним і не відповідає принципам доцільності та збалансованості державної регуляторної політики. Крім того, у 2009 р. з переліку документів, що додаються до заяви на видачу ліцензії, були вилучені відомості про рівень освіти та кваліфікації працівників провідних спеціальностей²⁵.

Таким чином, ліцензування господарської діяльності з виготовлення ювелірних та побутових виробів з ДМ і ДК, збирання та первинної обробки відходів і брухту ДМ і ДК нині не відповідає основним принципам державної політики та потребує відповідних змін у законодавстві.

Упродовж 1994-2009 рр. ліцензування було надійним джерелом одержання достовірної інформації про кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з ДМ та ДК, та про місця здійснення такої діяльності з метою забезпечення державного контролю. Проте починаючи з серпня 2009 р. Мінфін як орган ліцензування фактично відмовився від реєстрації місць здійснення господарської діяльності шляхом видачі засвідчених Мінфіном копій ліцензії значної частини ліцензіатів, а саме фізичних осіб – підприємців, які отримали ліцензію на виготовлення виробів з ДМ і ДК та/або торгівлю ними. Такі дії відповідають нормі статті 14 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»²⁶, згідно з якою господарська діяльність, що здійснюється на підставі ліцензії, виданої центральним органом виконавчої влади, може здійснюватися на всій території України. З іншого боку, можна припустити, що фізичними особами – ліцензіатами в подальшому не буде виконуватися вимога статті 17 цього Закону України²⁷ щодо повідомлення органу ліцензування у 10-денний термін про зміну відомостей, які подавалися у заяві про видачу ліцензії, зокрема, у разі зміни або створення нових місць здійснення господарської діяльності. Оскільки, з моменту введення в дію прийнятого 25.06.2009 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння здійсненню підприємницької діяльності»²⁸, неподання в установлений строк повідомлення про зміну даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви про видачу ліцензії, не буде вважатися підставою для анулювання ліцензії, як це було раніше. Таким чином, ліцензування втрачає свою ефективність як засіб державного регулювання певних видів господарської діяльності.

Крім того, у 2009 р. було запроваджено принцип державної політики у сфері ліцензування, згідно з яким ліцензування окремого виду господарської діяльності запроваджується у разі недостатності інших засобів державного регулювання господарської діяльності, визначених відповідним законом²⁹.

Інші засоби державного регулювання діяльності з виготовлення ювелірних виробів та торгівлі ними встановлені законами України і включають порядок державної реєстрації та ведення єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців³⁰, обов'язкову реєстрацію іменників – спеціальних знаків, які засвідчують виготовлювачів ювелірних виробів у органах, що здійснюють державний пробірний контроль³¹, патентування господарської діяльності у сфері надання побутових послуг з виготовлення та ремонту ювелірних виробів³², ведення обліку та подання статистичної звітності про операції з ДМ та ДК, обов'язкове клеймування ювелірних та побутових виробів з ДМ і ДК державним пробірним клеймом та заборону торгівлі ними без відбитку державного пробірного клейма, відповідальність за торгівлю ювелірними виробами без державного пробірного клейма або з відбитком підробленого пробірного клейма³³.

Тобто нині ліцензування господарської діяльності з виготовлення ювелірних та побутових виробів з ДМ і ДК та торгівлі ними, а також збирання та первинної обробки відходів і брухту ДМ та ДК не відповідає основним принципам державної політики у сфері ліцензування, принципам адекватності, ефективності та збалансованості державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності³⁴ і потребує внесення відповідних змін до чинного законодавства України.

Слід зазначити, що на Європейському континенті в жодній країні, крім України та Білорусі, не запроваджено ліцензування зазначених видів господарської діяльності. У Російській Федерації ліцензування такої діяльності було відмінено у 2002 р. на підставі постанови Уряду Російської Федерації³⁵.

Водночас, враховуючи обмежені ресурси щодо видобутку ДМ і ДК та норми чинного законодавства України щодо забезпечення потреб Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння³⁶, ліцензування господарської діяльності з видобутку та виробництва ДМ і ДК залишається доцільним, адекватним та збалансованим засобом державного регулювання, що відповідає принципам державної політики у цій сфері.

1. *Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2003-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15> **2.** *Закон України від 01.06.2000 р. №1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1775-14> **3.** *Цивільний Кодекс Української РСР від від 18.07.1963 № 1540-VI/*електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1963-2003: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1540-06> **4.** *Постанова Ради Міністрів УРСР від 15.04.1991 р. №99 «Про порядок видачі суб'єктам підприємницької діяльності спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення окремих видів діяльності та про розмір плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємництва»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1991-1994: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=99-91-%EF> **5.** *Постанова Ради Міністрів УРСР від 18.03.1991 р. №71 «Про нові роздрібні ціни на товари народного споживання і тарифи на послуги, що надаються населенню»/*електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1991–1992: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=71%E0-91-%EF> **6.** *Постанова Президії Верховної Ради України від 02.12.1991 № 1886-XII «Про створення запасу дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів в Україні»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1991: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1886-12> **7.** *Постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.1992 р. №187 «Про організацію збирання та переробки відходів і лому дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1992–2006: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=187-92-%EF> **8.** *Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. №1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000–2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1698-2000-%EF> **9.** *Закон України від 18.11.1997 р. №637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»/* електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1997–2007: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F97-%E2%F0> **10.** Там само. **11.** Там само. **12.** *Звіт про результати роботи Державної пробірної служби за 2008 рік/* електрон-

ний ресурс. – Державна пробірня служба України, 2009: <http://www.assay.gov.ua/denj1.nsf/0/36ECE537D39B6936C225755F006A2848> **13.** *Постанова* Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 р. №269 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=269-2009-%EF> **14.** *Цивільний Кодекс України* від 16.01.2003 № 435-IV / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2003-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15> **15.** *Закон України* від 16.04.1991 № 959-XII «Про зовнішньоекономічну діяльність» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1991–2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12> **16.** *Закон України* від 01.06.2000 р. №1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1775-14> **17.** Там само. **18.** *Декрет* Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1993–2005: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=46-93> **19.** *Закон України* від 18.11.1997 р. №637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1997–2007: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F97-%E2%F0> **20.** *Звіт* про результати роботи Державної пробірної служби за 2008 рік / електронний ресурс. – Державна пробірня служба України, 2009: <http://www.assay.gov.ua/denj1.nsf/0/36ECE537D39B6936C225755F006A2848> **21.** *Закон України* від 01.06.2000 р. №1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1775-14> **22.** *Наказ* Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 26.12.2000 р. №82/350 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, з виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, торгівлі виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, зі збирання, первинної обробки відходів і брухту дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0024-01> **23.** Там само. **24.** *Цивільний Кодекс України* від 16.01.2003 № 435-IV / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2003-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15> **25.** *Постанова* Кабінету Міністрів України від 21.05.2009 р. №501 «Про внесення змін до переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=501-2009-%EF> **26.** *Закон України* від 01.06.2000 р. №1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2000-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1775-14> **27.** Там само. **28.** *Проект Закону України* від 29.05.2009 р. №4581 «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння здійсненню підприємницької діяльності» / елек-

тронний ресурс. – Верховна Рада України, 2009: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35406 **29**. Закон України від 25.06.2009 № 1571-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо подальшого вдосконалення порядку ліцензування господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1571-17> **30**. Закон України від 15.05.2003 № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2003-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=755-15> **31**. Закон України від 18.11.1997 р. №637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1997-2007: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F97-%E2%F0> **32**. Закон України від від 23.03.1996 № 98/96-ВР «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1996-2009: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=98%2F96-%E2%F0> **33**. Закон України від 18.11.1997 р. №637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1997–2007: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F97-%E2%F0> **34**. Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 2003: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1160-15> **35**. *Постановление* Правительства Российской Федерации от 8 мая 2002 г. №302 «Об изменении и признании утратившими силу некоторых решений правительства российской федерации по вопросам лицензирования отдельных видов деятельности» / електронний ресурс. – Российская государственная пробирная палата Министерства финансов Российской Федерации : http://www.assay.ru/normdoc/norm_doc12.html **36**. Закон України від 18.11.1997 р. №637/97-ВР «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» / електронний ресурс. – Верховна Рада України, 1997-2007: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=637%2F97-%E2%F0>